

אי"ה ובלי נדר העלון הבא יופץ לקראת שבת פרשת בראשית. גמר חתימה טובה וחג סוכות שמח!

מטעמי תורת חיים

פרשת האזינו – גודל מעלת הישיבה בסוכה

רבותינו אמרו כי בזכות העץ שעשה אברהם אבינו לאורחים שנאמר "וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ" (בראשית יח, ד), עשה הקב"ה לבניו סוכות ביציאתם ממצרים שנאמר "כִּי בִסְכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ויקרא כג, מג) (במדבר רבה' יד, ב ד"ה אמר רבי יוחנן), כאשר סוכות אלו היו ענני הכבוד שהקיפו את ישראל בהליכתם במדבר. וזכר לאותם ענני הכבוד הצטוו ישראל במשך הדורות לשבת בסוכה שנאמר "בִּסְכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאָזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בִּסְכּוֹת: לְמַעַן יֵדְעוּ דְרֹתֵיכֶם כִּי בִּסְכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא כג, מב-מג) (גמ' סוכה דף יא ע"ב בשם ר' אליעזר).

ויש להבין, מה הקשר בין העץ שעשה אברהם אבינו לבין ענני הכבוד שהיו במדבר סיני, ומצות הסוכה שהצטוו כל ישראל?

העץ של אברהם אבינו וענני הכבוד היו מורים מי ראוי להיות תחת כנפי השכינה

לאברהם אבינו היה אילן שהוא נטע בארץ ישראל שנאמר "וַיִּטַּע אֲשֶׁל בְּבֶאֱרָ שֶׁבַע וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עֹלָם" (בראשית כא, לג), באילן זה היה יודע מי מהאורחים עובד את הקב"ה ומי עובד עבודה זרה. כי היה מושיב את האורחים תחת האילן, וכאשר אורח היה אחוז בהקב"ה, האילן היה פורש ענפיו ומכסה על ראשו ועושה עליו צל נאה. אך אם האורח היה עובד עבודה זרה, האילן היה מרים את ענפיו למעלה כדי שלא יכסו אותו (וזהו פרשת וירא דף קב ע"ב ד"ה תא חזי אילנא). וכך על ידי האילן הזה היה אברהם אבינו מנפה את האורחים, לדעת מי צדיק ומי לא (וברכת טוב' על התורה לר' משה נראל הכהן פרשת וירא בחלק לקוטים דף טז ע"ב ד"ה בפסוק בסוכו' תשובו שבעת). כשאברהם אבינו היה רואה אורח שהענפים עלו בגללו למעלה, הוא היה מדבר עמו ומזהיר אותו, ולא זו משם עד שהיה נאחז באמונת הקב"ה (וזהו פרשת וירא דף קב ע"ב ד"ה תא חזי אילנא).

כאשר אברהם אבינו ראה את שלושת המלאכים שהגיעו אליו, הם היו נדמים לו כערביים (רש"י בראשית יח, ד ד"ה ורחצו רגליכם) והבין שהרע דבוק בהם לגמרי (זרע שמשון' לר' שמשון נחמני פרשת אמור דף קט ע"א טור ב ד"ה מדרש רבה). לכן רחץ רגליהם מעבודת אלילים, כי היתה דרכם להשתחוות לאבק הרגליים (רש"י בראשית יח, ד ד"ה ורחצו רגליכם), ואחר כך הושיבם תחת העץ שנאמר "יִסַּח נָא מֵעַט מִמֶּם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ" (בראשית יח, ד), וכוונתו בזה היתה להפרישם מהרע והטומאה ולהדביקם בחלק הטוב, לכן הושיבם תחת העץ הקדוש שישוכם מכל הצדדים ויקיפם ויגן עליהם מהרע, שלא ישלוט בהם עוד (זרע שמשון' לר' שמשון נחמני פרשת אמור דף קט ע"א טור ב ד"ה מדרש רבה). וכוונתו היתה גם להחליש את ת"פ המחנות של לילי"ת שמספרם כגמטריא שמה, לכן הושיב את האורחים תחת העץ ולא כראוי דרך כבוד על כסא או בתוך ביתו. ודבר זה נרמז בלשון הכפולה שאמר למלאכים "וַאֲקַחְהָ פֶתַח לָחֶם וְסִעְדּוּ לְבָבְכֶם אַחֵר תֵּעָבְרוּ" (בראשית יח, ה), כי התיבה "פת" היא כנגד ת"פ המחנות של אותה פלונית (זרע שמשון' פרשת וירא דף יט ע"א ד"ה והשענו תחת העץ).

כשם שהעץ של אברהם אבינו היה לו צל הקדושה להבחין את האורחים הבאים בגבולו, אם הם מהוגנים או לא, והיה פורש ענפיו רק על ההגון להיותו מסתופף בצילו שהוא צל הקדושה, ואילו מי שאינו הגון לא היה מסתופף בצל הקדושה, כך ממש היה עם ישראל במדבר, שישבו תחת 'ענני כבוד' אשר נתלבשה בהם הארת הקדושה העליונה, והיה מחופף עליהם 'צל הקדושה' (נור הקדוש' לר' יחיאל מיכל מגלוגא על בראשית רבה סימן מח אות י). העננים הללו היו סימנים לשכינה, כפי שתיאר יחזקאל הנביא "כִּמְרָאָה הִקְשֵׁת אֲשֶׁר יְהִיָּה בָּעֵנָן בְּיוֹם הַגִּשָּׁם כִּן מְרָאָה הַנִּלְנָה סָבִיב הוּא מְרָאָה דְּמֹת כְּבוֹד יְהוָה" (יחזקאל א, כח), וכעין מה שנאמר בשעה יצאו ישראל ממצרים "וַיַּהֲרֹ"ה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמֻּד עָנָן וּלְיָלָיָהּ בְּחֹלֶם" (שמות יג, כא), וכן נאמר "וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד יְהוָה"ה עַל הָרֹסֵי וַיִּכְסְּהוּ הָעָנָן" (שמות כד, טז). כך שהענן היה כיסוי ומלבוש הכבוד. ולכן העננים הללו נקראו 'ענני הכבוד' כי הם היו לבושי השכינה שנקראת 'כבוד' (בית מועד' לר' מנחם רבא דרוש תשיעי ליום ראשון של חג סוכות דף פט ע"ב ד"ה והנה נאמר בזה, 'זכר דוד' זכות ממדינתא מאמר שלשי ליל סוכות פרק עז דף רנב ע"ב ד"ה 'והנה מצות הסוכה היא' בשם ספר בית מועד).

אחרי שישאל נטהרו מטומאות מצרים ומכל פסליהם, ובאו לקבל את התורה והמצוות, רצה הקב"ה להסתירם תחת כנפיו במדבר, ולכן סיבם בשבעה ענני הכבוד. והעננים הללו לא היו קולטים אלא את ישראל לבדם ולא את אומות העולם (ספר 'מאה שערים' המיוחס לרקנאטי שער תשעה עשר ד"ה וטעם מצוה זו). והיו להם למגן וצינה מכל צד, מן העליונים ומן התחתונים (ישערי ארוכה' לר' יעקב אבוחצירא אות ס דף נ ע"ב ד"ה סתרי), בהליכתם במדבר שהיה מקום של מזיקין שנאמר "הַמּוֹלִיכֶךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נָחֵשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב" (דברים ח, טו) (זרע שמשון' לר' שמשון נחמני פרשת אמור דף קט ע"א טור ב ד"ה מדרש רבה). 'ענני הכבוד' היו במדבר ולא בארץ ישראל, לפי שהם היו להרחיק את אורי הטומאה ששולטים בו דברים ריקים ופוזחים, שהרי ענני הכבוד הם מאויר השכינה, כלומר מהקדושה אשר דוחקת את רגלי אורי הטומאה, באופן שבאמצעותם היתה שורה השכינה בישראל. אך כשנכנסו לארץ ישראל לא הוצרכו לעננים הללו, כי אורח של הארץ היא קדושה וכדאית לשכינה (בית מועד' לר' מנחם רבא דרוש תשיעי ליום ראשון של חג סוכות דף פט ע"ב ד"ה והנה נאמר בזה, 'זכר דוד' לר' דוד זכות ממדינתא מאמר שלשי ליל סוכות פרק עז דף רנב ע"ב ד"ה 'והנה מצות הסוכה היא' בשם ספר בית מועד).

השכינה סוככת על עם ישראל היושבים בתוך הסוכה ולא על אומות העולם

ענני הכבוד שהקיפו את ישראל במדבר היו סימנים לשכינה, והתורה ציותה לעשות להם זכר בעשיית סוכה של מצוה. וכיון שהסוכה היא זכר לשכינה שהיתה חופפת ומסככת על ישראל, על כן מצותה שבעה ימים זכר לשבעה עננים שהיו במדבר. וכן מצות הסוכה היא יום ולילה, כפי שענני הכבוד היו סביב ישראל יום ולילה. וכל דיני הסוכה ושיעוריה הן הלכה למשה מסיני, ומיוסדים על כוונה זו מהיות השכינה סוככת על ישראל בחג הסוכות. לכן אין מסככין הסוכה אלא בדבר שגידולו מן הארץ ואינו כלי או אוכל המקבל טומאה, שגם השכינה השורה עמנו גידולה מן 'הארץ' הרוחנית העליונה, ואינה כלי ומעשה אדם או אוכל שהרי אינה מקבלת טומאה. ואין מסככין הסוכה בדבר המחובר לקרקע, לפי שהשכינה אינה מחוברת לקרקע חיבור גשמי. והסוכה אינה פחותה מעשרה טפחים ולא גבוהה יותר מעשרים אמה, כי

השכינה מעולם לא ירדה למטה מעשרה טפחים (ראה גמ' סוכה דף ה' תחילת ע"א בשם ר' יוסי) וגם ה'כתר' הרוחני עולה בגמטריא 'עשרים' כנגד עשרים אמה (בית מועד' לר' מנחם רבא דרוש תשיעי ליום ראשון של חג סוכות דף פט ע"ב ד"ה 'והנה נאמר בזה' ועיי' עוד בזה). וכן סוכה שאין בגודלה לפחות שבעה טפחים על שבעה טפחים פסולה, כי היא מכוונת כנגד שבעת ענני הכבוד (ספר 'מאה שערים' המיוחס לרקנאטי שער תשעה עשר ד"ה מצוה לישב בסוכה).

הקב"ה רצה להסתיר את ישראל תחת כנפיו ולהיות להם צל, אחרי שנטהרו מעוונותיהם ביום הכיפורים, כשם שעשה עם ישראל במדבר כשנטהרו מטומאות מצרים ומכל גילוליהם, ובאו לקבל תורה ומצוות, **שסיבב אותם בשבעה ענני כבוד** (ספר 'מאה שערים' המיוחס לרקנאטי שער תשעה עשר ד"ה מצוה לישב בסוכה). ובישיבה תחת כנפי השכינה בסוכה, מראים ישראל כי אין להם חלק עם הסי"מ וסיעתו (נסדר היום' לר' משה בן מכיר סדר יום הושענא רבא ושמייני עצרת ושמחת תורה ד"ה והמתחיל חתן בראשית). ואף לא עושים לס"מ שום חלק חיצוני במצות הסוכה, כמו החלק שעושים לו בשיער היוצא מן התפילין וכדומה, **כי אין לחיצוני שום חלק בזה 'הצל' אלא לישראל לבדם שיושבים בסוכות, ובשמחתו יתברך לא יתערב זו**. והיה ראוי כי השטן יקטרג על כל אחד מישראל כך "אדם זה אומר שהוא מסתופף בצל השכינה, אך עושה כך וכך עבירות ומעשים רעים וכו'", בפרט שאין בכל המצוות מצוה שהיא מפורסמת לכל כמצות סוכה, על הגגות ובשווקים וברחובות, שמראים לעיני כל כי ישראל מסתופפים בצילו הגבוה – **אף על פי כן אין חוששים לזה** (נאור החמה' על זוהר רעיא מהימנא פרשת אמור דף קג ע"ב ד"ה בסוכות תשבו' מהרמ"ק ועיי' טעמו), **לפי שהמקטרג פורש מהם** (זוהר פרשת אמור דף קג ע"ב רעיא מהימנא דף קג ע"ב ד"ה בסוכות תשבו).

ורצה הקב"ה לסכך ולהסתופף על ישראל בסוכה, **כדי להורות כי דווקא הם ראויים להיקלט תחת כנפי השכינה** (נברכת טוב' לר' משה נראל הכהן פרשת וירא ליקוטים ד"ה ואפשר שזה גם כן), **כשם שענני הכבוד לא היו קולטין אלא את ישראל לבדם** (נמאה שערים' המיוחס לרקנאטי שער תשעה עשר ד"ה מצוה לישב בסוכה). **וישראל הקדושים צריכים לשבת תחת צל הסוכה שהוא בסוד האמונה** (זוהר פרשת תצוה דף קפו ע"ב ד"ה ובעי עמא קדישא, זוהר פרשת אמור דף קג ע"א ד"ה ועל דא בסוכות), **כשם שישראל היו במדבר תחת ענני הכבוד בצל האמונה** (זוהר פרשת אמור דף קג ע"א ד"ה ועל דא בסוכות) **שהוא צל הקדושה** (נור הקדוש' לר' יחיאל מיכל מגלוגא על בראשית רבה סימן מח אות י' ד"ה פרש ענן), **וכפי שנאמר "כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֹּכֶת"** (ויקרא כג, מב) **כלומר כל מי שהוא משורש וגזע קדוש של ישראל צריך ליישב בסוכה** (זוהר פרשת אמור דף קג ע"א ד"ה ועל דא כתיב כל האזרח). **והשכינה מצידה תהא פורשת כנפיה עליהם מלמעלה** (זוהר פרשת אמור דף קג ע"ב ד"ה תא חזי בשעתא, זוהר פרשת תצוה דף קפו ע"ב ד"ה וכד ישראל אינון) **כדי לשמוח עמהם, כבר מיום ט"ו בתשרי שהוא היום הראשון של חג הסוכות** (זוהר פרשת תצוה דף קפו ע"ב ד"ה וכד ישראל).

זוה הטעם שבפסוק **"כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֹּכֶת"** (ויקרא כג, מב) נכתבה התיבה **"סֹכֶת"** בכתב חסר לשון יחיד, כי רומזת ל"סֹכֶת דוד" (רקנאטי על התורה פרשת אמור דף סז ע"א ד"ה דבר אל בני ישראל, 'מאה שערים' המיוחס לרקנאטי שער תשעה עשר ד"ה על דרך אמת), **והיא השכינה**. וכפי שמבקשים בברכת המזון בחג סוכות **"הִרְחֵמְנוּ הַיְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת סֹכֶת דָּוִד הַנוֹפֶלֶת"** (ולא עוד אלא' לר' אליהו הכהן מחבר 'שבט מוסר' על אבות דרבי נתן דף מ ע"ב טור ב, 'מדרש האיתמרי' דרוש כה פטירת משה דף קכו ע"ב ד"ה עי"ל שהסוכה), **שהיא השכינה הנמצאת עם ישראל בגלותם** (נאור החמה' על זוהר פרשת ויקרא דף ו ע"א ד"ה בתולת ישראל) **והיא "נוֹפֶלֶת", לשון הווה ולא לשון עבר, לפי שעדיין נופלת כל יום יותר ויותר** (נאמרי נועם' לר' מאיר מדזייקוב פרשת ויצא דף לב ע"א ד"ה ויצא יעקב), **ובזמן המשיח היא עתידה לקום** (נדרשות על התורה' לר' יהושע אבן שועיב תלמיד הרשב"א דף סט ע"ב סוף פרשת חקת). **ומה שנרמזה בפסוק "כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֹּכֶת"** הוא כדי ללמד שהיא נתונה לישראל לבדם, להיות צל על ראשם להצילם מרעתם. וכענין שחותמין בלילי שבתות בברכת השכיבנו **"הפורש סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל"** (רקנאטי על התורה פרשת אמור דף סז ע"א ד"ה דבר אל בני ישראל, 'מאה שערים' המיוחס לרקנאטי שער תשעה עשר ד"ה על דרך אמת).

אומות העולם אינן ראויות להסתופף תחת כנפי השכינה שנאמר **"כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֹּכֶת"** (ויקרא כג, מב). והוראה זו התחילה אצל אברהם אבינו הנקרא גם **'איתן האזרח'** (ראה גמ' בבא בתרא דף טו ע"א בשם רב, ראה תהלים פט, א), **לפי שהיה מנסה אם ראוי האדם להיקלט תחת העץ שהיא סוכת יוצרו, ולזה נאמר בפסוק "כָּל הָאֶזְרָח" לרמוז על האזרחי אברהם אבינו שגם יישוב' בסוכה, כלומר שפעל ועשה בחינת סוכה**. והקב"ה ציוה בזה את זרעו אחריו (נברכת טוב' לר' משה נראל הכהן פרשת וירא בחלק לקוטים דף טו ע"ב ד"ה בפסוק בסוכי' תשבו בשעת). **לכן אדם לא יכניס גוי לסוכה, כי היא 'צל האמונה' והגוי אין לו אמונה, וכל שכן אם הגוי עובד עבודה זרה. ואם כן יכניס אזי בורחת הקדושה** (נשפתי כהן על התורה' פרשת אמור דף נח ע"ב ד"ה ובזוהר אמרו) **ומגורשת השכינה מהסוכה** (בית שמחה' לר' אברהם חמוי דיני ישיבה בסוכה סימן ג אות ד). **ואם בכל אופן בא גוי לסוכתו, לא ירבה עמו בדברים אלא ימשכהו לחוץ ולא יתעכב במקום הקדוש, וכל שכן לא יאכל וישתה עמו בצל הקדוש של הסוכה** (ניסוד יוסי' לר' יוסף מדובנא פרק ד' ע"ה ובהיות כן).

וגם לעתיד לבוא לא יהיה לאומות העולם חלק בסוכה, שאינן ראויות להיקלט תחת כנפי השכינה (נברכת טוב' לר' משה נראל הכהן פרשת וירא בחלק לקוטים דף טז ע"ב ד"ה בפסוק בסוכי' תשבו שבעת). **וכפי שאמרו רבותינו כי אומות העולם ירצו את התורה לקיימה, ואז הקב"ה יתן להן מצוה אחת שאין בה חסרון כיס, ויאמר "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה!"** וכל אחד ואחד מבני האומות יטול עצים וילך ויעשה סוכה בראש גגו. והקב"ה יקדיר עליהם חמה בכוח חום גדול כמו תקופת תמוז, **וכל אחד ואחד יבעט בסוכתו וייצא**. ואילו ישראל אינם כן, אלא יושבים בסוכה אפילו בחום רב. וגם אם פטורים משיבתה, הם אינם בועטים בה (גמ' עבודה זרה דף ג ע"א-ע"ב). **והטעם שהקב"ה יתן לאומות העולם דווקא מצות סוכה ולא מצוות נוספות קלות שאין בהן חסרון כיס, כגון שילוח הקן וכדומה, כי מלך המשיח יבוא אז לפרסם ולהודיע את אלהותו יתברך לכל העולם, והסוכה רומזת לשכינה שהיא 'סוכת דוד' הנופלת, ואז יידעו כולם לקרוא בשם ה'** (מדרש האיתמרי' לר' אליהו הכהן דרוש כו להפיל סברות המינין דף קכט ע"ב ד"ה ואלך למאמר).

הסוכה מגינה על האדם מכל הפגעים הגשמיים ואף ממלחמת גוג ומגוג

כשם שענני הכבוד היו מגן וצינה לבני ישראל מכל צד מן העליונים ומן התחתונים, כך היא גם מצות הסוכה שהיא כנגד ענני הכבוד, מגינה על האדם ומצילה אותו. ונרמזה בפסוק **"סִתְּרִי וּמְגִנִּי אֶתְּהָ לְדִבְרֵךְ יְחִלְתִּי"** (תהלים קיט, קיד) **שראשי התיבות וסופי התיבות "סִתְּרִי וּמְגִנִּי אֶתְּהָ"** עולים בגמטריא 'סוכה' עם הכולל. כלומר שעל ידי מצות הסוכה יהיה לישראל סתר ומגן. כי **"לְדִבְרֵךְ יְחִלְתִּי"** – שכתבת בתורה **"כִּי בַסֹּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם"** (ויקרא כג, מג) **שהם ענני כבוד, וכשם שענני כבוד היו מגינים על ישראל כך הסוכה** (נשערי אורוכ' לר' יעקב אבוחצירא אות ס דף נ ע"ב ד"ה סתרי) **מגינה על ישראל, שנאמר "וְסִסְפָּה תִּהְיֶה לְצֶל יוֹמָם מִחֶרֶב וּלְמַחְסָה וּלְמַסְתָּוּר מִזֶּרֶם וּמִמֶּטֶר"** (ישעיה ד, ו). **וכמו שתיבת נח נעשתה להגנה כך גם הסוכה נעשית להגנה** (זוהר פרשת פנחס דף רנו ע"א רעיא מהימנא ד"ה ועוד מכל החל). **וזה כמשל התינוק שרץ תחת בגדי אמו כדי שלא יקבל מכות, לפי שהסוכה היא מחסה ומסתור מזרם ומטר ומכל הדינים** (יקול יעקב' לר' יעקב צבי יולס פרשת וירא פרק יח על הפסוק 'וימחר אברהם האוהלה' ד"ה או יפרש).

הסוכה מגינה בעד ישראל ושומרת אותם מכל פגע רע. וזה נרמז בפסוק **"מִדְּבַר בְּאֶפֶל יִחְלָךְ"** (תהלים צא, ו) **כלומר שתנצל "מִדְּבַר" על ידי מה שתלך לסוכה, שהוא מקום "אֶפֶל" כי צלתה מרובה מחמתה** (נעטרת ישועה' לר' יהושע מדזייקוב ליום ב' דסוכות דף מו ע"א ד"ה בפסוק לא תירא). **וכאשר ישראל נחסים**

בסוכות שלומו, הרי היא להם מחסה מכל הרודפים אותם לכן הצטוו "בִּסְכַּת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים" (ויקרא כג, מב). וזה הטעם שהגרים היום חייבים במצות סוכה, על אף שבמדבר סיני הערב רב שהיו גרים לא נקלטו תחת הסוכות של אותם ענני הכבוד (ראה זוהר פרשת כי תשא דף קצא ע"ב ד"ה תא חזי כל ענני יקר) ולא מתקיים בגרים "לִמְעַן יִדְעוּ דְרֹתֵיכֶם כִּי בִּסְכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא כג, מב), אלא שכאשר ישראל היו במדבר הקב"ה לא רצה שמשנה רבינו יקבל את הערב רב ושיהיו מוקפים בצל הקדוש, **אבל לעומתם הגרים של הדורות הבאים הקב"ה כן חפץ בהם, והקפיד בהם לזכותם במצוה זו של סוכה כדי שיהיו ניצולים מכל דבר רע** (זרע שמשון לר' שמשון נחמני פרשת אמור דף קט ע"א טור ב ד"ה מדרש רבה).

מעלתה של הסוכה שנותנת לישראל חיות וקיום בין הגויים שנאמר "בַּצֵּלוֹ נִחְיָה בְּגוֹיִם" (איכה ד, כ) כי היא מגינה מפני האויב הפנימי והאויב החיצוני, כמו שהתורה מגינה על נשמת האדם להצילו מן האויב הפנימי והאויב החיצוני (נפש חיים לר' חיים פאלאגני מערכת הסי' דף קסג אות ז ערך סוכה ד"ה ע"פ כל). **ולכן התשועה במלחמת גוג ומגוג תהיה בזכות מצות סוכה שמסככת ומגינה, והרמז לכך כי נפילת גוג ומגוג תהיה בחג הסוכות** (יבית מועד' דרוש אחד עשר לשבת שבתוך החג דף צו ע"ב ד"ה עמוקה העצה), שהרי בשל כך ישראל קוראים בשבת חול המועד **סוכות** על נבואת גוג ומגוג "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא בָּיִת גּוֹג עַל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל נָאֵם אֱדָנָי יְהוָה תַּעֲלֶה חֲמָתִי בָּאֶפֶי: וּבִקְנָאֲתִי בְּאֵשׁ עֲבָרְתִּי דַּבַּרְתִּי אִם לֹא בָּיִת הַהוּא יִהְיֶה רַעַשׁ גָּדוֹל עַל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל" (יחזקאל לח, יח-יט) ואחר כך "עַל הָרִי יִשְׂרָאֵל תַּפּוֹל אֹתָהּ וְכָל אֲגַפְיָהּ וְעַמִּים אֲשֶׁר אֲתָדָה לְעֵיט צִפּוֹר כָּל כָּנָף וְחַיִּית הַשָּׂדֶה נִתְתִּיד לְאֶקְלָה: עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה תַּפּוֹל כִּי אֲנִי דַּבַּרְתִּי נָאֵם אֱדָנָי יְהוָה" (יחזקאל לט, ד-ה) ועוד "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶתֶּן לְגוֹג מְקוֹם שָׁם קָבַר בְּיִשְׂרָאֵל גִּי הַעֲבָרִים קִדְמַת הַיָּם וְחִסְמַת הָיָא אֶת הַעֲבָרִים וְקָבְרוּ שָׁם אֶת גּוֹג וְאֶת כָּל הַמוֹנֶה וְקָרְאוּ גֵיא הַמּוֹן גּוֹג" (יחזקאל לט, יא) (יבית מועד' דרוש אחד עשר לשבת שבתוך החג דף צו ע"ב ד"ה עמוקה העצה).

עיקר מצות הסוכה היא להגן על ישראל מהשונאים ומכל דבר רע, היינו ש'הצל הקדוש' יקיפם וישמרים (זרע שמשון פרשת אמור דף קט ע"א טור ב ד"ה מדרש רבה). הסוכה נעשית להציל את האדם מהרעות המתרגשות בעולם, דוגמא ליסוכה' שעשה הקב"ה דרך נס ליונה הנביא להיות לו צל על ראשו שנאמר "וַיֵּמָן יְהוָה אֱלֹהִים קִיקִּיּוֹן וַיַּעַל מַעַל לְיוֹנָה לְהִיּוֹת צֶל עַל רֹאשׁוֹ לְהַצִּיל לוֹ מִרְעָתוֹ וַיִּשְׁמַח יוֹנָה עַל הַקִּיקִּיּוֹן שֶׁמָּחָה גְדוֹלָה" (יונה ד, ה). והסוכה מועילה לאדם לכמה זמנים, בין היותו בעולם הזה ובין לאחר מותו בגן עדן וגם לעולם התחיה, לפי שכל הדברים הרוחניים הם בלי תכלית (זכר דוד' לר' דוד וכות ממדינתא מאמר שלישי ליל סוכות דף רנ"ב ע"ב ד"ה ה'ר"ב טור ברקת' בשם יטור ברקת'). **וההארה הרוחנית שיושב בצילה בחג הסוכות, מחפה ומגינה על האדם בעולם הזה בשעה שצריך** (זוהר פרשת תצוה דף קפו ע"ב ד"ה ובעי עמא קדישא). לכן ראוי לחשוב בעת הישיבה בסוכה, כי השכינה למעלה ראש סוכת מעליו, וה' לנגדו תמיד, ובאברתו הקדושה מסך לו להצילו מאויביו העזים, ולולי ה' שהיה לו אין הוא יכול לעמוד בהם (זכר דוד' מאמר שלישי ליל סוכות דף רנ"ב ע"א ד"ה ומכלל של הטעמים).

כל מי שמקיים מצות סוכה צריך לבטוח בה' שזכות מצוה זו יש לה כוח להגן עליו, ואז נחשב שיושב ב'צל סוכה'. ואף על פי שאדם רואה כי לפעמים חס וחלילה אין הדבר כך, יתלה שהעוונות גורמים או שהמקרה הבלתי טהור בא מחמת שהעולם מתנהג בעתים שונים, פעמים עתים לטובה ופעמים עתים לרעה (עפ"י זרע שמשון לר' שמשון נחמני פרשת אמור דף קט ע"א טור ב ד"ה מדרש רבה). וזה טעם נוסף לכך שהקב"ה עתיד לתת לאומות העולם מצות סוכה ואחר כך להוציא עליהם חמה, הואיל ומצוה זו של סוכה ניתנה כדי להגן על היושבים בה מהפורענויות ומהדברים הרעים, ואם יראו ישראל שחלילה איזה פעם לא תגן עליהם המצוה, הם עדיין יהיו יושבים בה באמונה ובבטחון. אך אומות העולם אינן כן, וכשהקב"ה יקדיר עליהן חמה יבעטו בסוכתן ויאמרו "אינו אמת שהסוכה מגינה!". **ובזה יהיה ניכר בין ישראל לגוי, כי ישראל ליבו לאביו שבשמים ואם מריעין לו בחייו אינו קורא תגר אלא תולה ביסורין על עוונותיו, ואילו הנכרי אם אין משיבין לו גמולו הרי הוא קורא תגר** (זרע שמשון פרשת אמור דף קט ע"א טור ב ד"ה מדרש רבה).

היושב בסוכה מוגן מכל המזיקין והקליפות והרוחות הרעות שבעולם

הסוכה מקפת על האדם וסובבת את היושב בה מראשו עד רגליו, לבל תהיה ל'חיצונים' שום שליטה להתקרב אל איש ישראל (ותפארת שלמה לר' שלמה מראדמסק במאמר לסוכות על הפסוק 'שבעת ימים תחוג'), ומצילה את היושבים בה מכל הדברים הרעים המזיקים לנפש (יבית מועד' לר' מנחם רבא דרוש תשיעי ליום ראשון של חג סוכות דף צא ע"ב ד"ה ושמה זו באה). **ויש בישיבת הסוכה בצילו ותחת כנפיו יתברך, הכנה גדולה לסייע לאדם בקיום מצוות הבורא.** לכן החמירו שלא לישון אפילו שינת ארעי חוץ לסוכה, כי בעת השינה הרוח יוצאת מן האדם והולכת באשר ימצא, כפי זכותו וכפי הכנתו ועסקו בתורה, שאם הוא זכאי תעלה מעלה מעלה ואם לאו תרד מטה מטה ב'קליפות'. **וכדי שיהיה האדם נשמר מזה, אין ראוי לישון כלל בחג סוכות מחוץ לסוכה שלא ידבק ב'קליפות'. ועל ידי כן, יהיה האדם כל שבעת הימים בקדושה, ויהיה לו עזר לקיום מצוות ה' יתברך כל השנה** (יבית מועד' לר' אברהם אולאי פרשת אמור על הפסוק 'בסוכות תשבו שבעת ימים').

כאשר עם ישראל יצאו ממצרים, היו המזיקין רודפים אחריהם, מחמת 'מדת הדין' שטענה כי עדיין לא נשלם הקץ בגלות מצרים. לכן הקב"ה עשה לישראל 'סוכות' להגן עליהם מן המזיקין (זרע שמשון פרשת וירא דף יט ע"א ד"ה והשענו תחת העץ). שכך הוא הדבר, כל המקיים מצות סוכה בעולם הזה, הקב"ה מסך עליו מן המזיקין שלא יזיקו אותו. וזה מדה כנגד מדה, לפי שהוא קבע דירתו בסוכה בראש הגג ביום ובלילה, במקום ששולטים המזיקין, ולא חס ויצא מביתו בעבור קיום המצוה – לכך הקב"ה מסך עליו מן המזיקין (יבית מועד' לר' אברהם חמוי דיני ישיבה בסוכה אות ז). **וזו סודה של מצות הסוכה, להגן על ישראל מן המזיקין ומן שרי האומות הרוחניים.** וכיון שאדם יודע כי כוונת הסוכה להגן עליו באהבתו יתברך אף אם אין הוא במקום סכנה, יידע כי כל שכן שהשגח בזה על אבותיו כשהיו במדבר במקום סכנה, ומקום שליטת המזיקין נחש שרף ועקרב. ועל ידיהם זה נאמר "לִמְעַן יִדְעוּ דְרֹתֵיכֶם כִּי בִּסְכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ויקרא כג, מב) (זרע שמשון פרשת וירא דף קט ע"א טור ב ד"ה מדרש רבה).

הסוכה פטורה מן המזוזה כי היא איננה צריכה את שמירת המזוזה, לפי שהיא עצמה נעשית 'שמירה' (ותפארת שלמה לר' שלמה מראדמסק במאמר לשבת חוה"מ סוכות ד"ה ושב קדשד). וידוע שהמזוזה בפתח ביתו של כל אדם, מבטלת את קליפת 'ריב' השוכנת אצל הפתח כפי שנרמז בפסוק "דַּבְּרִי רִיבָת בְּשַׁעֲרֶיךָ" (דברים יז, ח), ולכן כותבים שמות מאחורי קלף המזוזה 'כוזו במוכסז כוזו' שהן האותיות שאחרי התיבות "יהו"ה אלהינו יהו"ה הנמצאות בתוך קלף המזוזה, ומכוונות אות כנגד אות, פנים המזוזה כנגד חיצוניותה. וכל השמות שמאחורי הקלף עולים בגמטריא 'ריג', שהוא אחד יותר כדי לבטל את קליפת 'ריב'. אך היות שהסוכה היא כנגד ענני הכבוד שהיו לישראל בלכתם במדבר, לכן לא צריך בסוכה מזוזה, כי 'ענני כבוד' עולים בגמטריא 'ריב' ומבטלים את הקליפה הזאת. ולכן הסוכה נקראת 'סוכת שלום', כי על ידי הסוכה מתבטלת קליפת 'ריב' הגורמת למריבות, שהן ההיפך מן השלום (יאמרי נועם לסוכות בחלק מן המחבר דף מז ע"ב ד"ה הענין מדוע, 'עטרת ישועה' לר' יהושע מדזייקוב במאמר לסוכות ד"ה הענין).

~ 4 ~